

DVĚ ZPRÁVY O TĚŠÍNSKU V ROCE 1945

Mečislav Borák

Přelomové období konce války na Těšínsku v roce 1945 není na autentické dobové dokumenty právě bohaté. Je to pochopitelné, vždyť se tu ještě počátkem května bojovalo. Na rozdíl od protektorátu zde byla veškerá správa v rukou německých úřadů, takže spolu s nimi většinou zmizela i příslušná dokumentace. Poměrně dlouho trvalo, než se tu ustálila československá správa, neboť většina území patřila již před válkou téměř rok k Polsku a státní začlenění této oblasti bylo i po válce předmětem sporů. Musíme tudíž vzít za vděk jakoukoliv úřední zprávu, pokud se nám ji v archivech podaří najít.

Dvě takové dílčí zprávy o situaci na Těšínsku v roce 1945 jsem nedávno našel v Archivu ministerstva vnitra ČR. ¹ Všimají si spíše bezpečnostní situace a z již zmíněných důvodů nezachycují období těsně po přechodu fronty, takže jejich informace jsou nutně jen torzovité. Mimořádné události a incidenty byly ve skutečnosti mnohem častější. Přesto i tyto dílčí informace mohou vhodně doplnit celkový obraz o situaci na poválečném Těšínsku. Obě zprávy byly vyhotoveny s jistým odstupem až koncem léta 1947, kdy ministerstvo požádalo své nadřízené složky o zhodnocení poválečné bezpečnostní situace.

Hlášení okresní kriminální úřadovny Český Těšín pochází ze 25. 8. 1947. Uvádím z něj alespoň některé konkrétní údaje. Ve městě záhy po osvobození docházelo k drancování bytů po uprchlých Němcích a postupně zadržovaných volkslistářích. Vynikali v tom zvláště občané, kteří z Těšínska odešli nebo byli vyhoštěni v období polského záboru v roce 1938 a teď se vrátili. Dne 5. 7. 1945 byl neznámým příslušníkem Rudé armády v Tránovicích zavražděn a oloupen o motocykl ČZ 175 štábní strážmistr František Pop. Podobně byla 7. 7. 1945 před svým domem v Českém Těšíně zavražděna několika ranami tupým předmětem do hlavy Marie Bubeníková, která zřejmě někoho vyrušila při vloupání do domu. V té době bylo zaznamenáno 5 sebevražd, údajně ze strachu před trestem či před odsunem: 18. 6. 1945 spáchal sebevraždu neznámý voják německé armády v internačním středisku v Českém Těšíně, 21. 6. 1945 Pavla Černá z Českého Těšína, 2. 7. a 11. 7. 1945 další dva němečtí vojáci v internačním středisku v Českém Těšíně, 3. 8. 1945 Anna Pierniczková z Českého Těšína. V době od 1. 6. do 30. 8. 1945 bylo zatčeno celkem 20 osob pro drancování, falšování dokladů, krádeže dobytka a nedovolené překročení hranic. Mezi zatčenými byli i tři příslušníci československé milice

Stanislav Bělca, Milan Pospíšil a Jan Fraš. Byli určeni jako stráž v centrálním hospodářském skladišti v Českém Těšíně, ale vloupali se tam a ukradli značné množství uskladněné mouky určené k zásobování obyvatelstva. Jiný příslušník milice Karel Žiška z Krásné zastřelil svého kamaráda při neopatrné manipulaci se zbraní. Neznámým příslušníkem Rudé armády byla dne 20. 8. 1945 v Dobraticích znásilněna Jarmila Mikolášová. Bezpečnostní poměry v obvodě se podle této zprávy začaly ustalovat po 1. září 1945.

Další zprávu vyhotovila 8. 9. 1947 okresní kriminální úřadovna ONV Fryštát, expozitura v Novém Bohumíně. Konstatuje, že byty po uprchlých bohumínských Němcích byly násilně otevírány příslušníky Rudé armády, kteří bytové zařízení odváželi jako válečnou kořist. Co neodvezli Rusové, bylo prý rozkradeno nebo vyměňováno za potraviny a zboží Poláky, kteří do soudního okresu Bohumín přišli v týlu Rudé armády. Teprve po vyhlášení dekretu prezidenta republiky z 19. 5. 1945 se rozkrádání mohlo čelit, avšak mezi národní správce se vloudily též osoby nevyhovující podmínkám dekretu, takže drancovaný národní majetek byl podchycen jen zčásti. Poláci měli údajně lepší možnost připravit v týlu Rudé armády převzetí moci na Těšínsku a hned po osvobození dosazovali do všech obcí polské místní komisariáty. Na obecní budovy byly vyvěšovány polské státní vlajky. Podle hlášení tvořily polské národní výbory osoby na Těšínsku většinou neznámé, doprovázené polskou uniformovanou milicí. To však ve skutečnosti bylo spíše výjimkou, většinou totiž správní orgány vytvářeli místní Poláci, odbojáři a partyzáni vystupující z illegality. Po příchodu československé stráže národní bezpečnosti do Nového Bohumína 11. 5. 1945 se někteří čeští občané zmocnili klíčů od městské radnice a obsadili ji. Teprve posádkový velitel Rudé armády vydal příkaz, aby byl ustaven národní výbor, do něhož by byli pojati i zástupci Poláků, což proběhlo již bez incidentů. Téhož dne byla odzbrojena a rozpuštěna polská miliční stráž. V Novém Bohumíně byl zřízen pracovní tábor pro Němce, prováděly se prohlídky Němců, kteří byli zajišťováni a dodáváni do táborů, zařazováni do práce v zemědělství a při odklizení trosk. Na zajištěný německý majetek byla zavedena národní správa. Největší problém představovalo zásobování obyvatelstva, chyběly potraviny i dopravní prostředky. Jen s velkým úsilím se podařilo obyvatelstvo uklidnit a zabránit násilnostem. Situaci stěžoval vzestup repatriantů z Polska, Ně-

mecka i Československa, kteří bohumínským pohraničním obvodem procházeli a projížděli, v počtu až tří tisíc osob denně, a dožadovali se jídla. V srpnu 1945 přijelo do města několik aut Polského Červeného kříže s vojenským doprovodem a s nákladem potravin pouze pro místní Poláky. Na náměstí v Novém Bohumíně došlo ke srocení českých obyvatel, kteří to pokládali za propagační akci ve pro-

spěch Polska. Celý náklad byl pak posádkovým velitelstvím Rudé armády zabaven a dovezené potraviny byly přidělovány polským emigrantům z transportů projíždějících Bohumínem.

K té poslední zmiňované události jsem nedávno našel zajímavé dokumenty v archivu Ministerstva zahraničí ve Varšavě, což si zaslouží samostatný článek.

Poznámky

¹ Archiv Ministerstva vnitra ČR, Brno-Kánice, fond A 2/1, k.57, i. č. 1765.

Alena Hájková

MOKŘADY FRÝDECKO-MÍSTECKÉHO OKRESU

Když se řekne mokřady, představíme si pestrý soubor stanovišť, který zvyšuje členitost a rozmanitost krajiny. K těm nejvýznamnějším patří rašeliniště, slatiniště, vrchoviště a prameniště. Nelze ale opomíjet ani malé mokřady, které bohužel z naší krajiny pod různou záminkou a různou činností mizí.

Mokřady umožňují existenci mnoha rostlinným a živočišným druhům, z nichž mnohé patří k ohroženým. Na mokřady jsou obvykle vázána přírodovědecky cenná společenstva. Pro vysokou stanovištní

diversitu patří mokřady k nejhroženějším stanovištím. Proto se i naše republika od 2. 7. 1990 stala smluvní stranou Ramsarské úmluvy o mokřadech. (pozn. cílem Ramsarské konvence je obrátit pozornost na mokřady, jako významnou součást kontinentů, poskytující přímý i nepřímý užitek člověku a mající význam pro zachování genetické a ekologické diversity - Kučera 1987).

V Podbeskydské pahorkatině a především pak Moravskoslezských Beskydech je registrována řada mokřadních ekosystémů, od přechodových vrchovišť přes rašelinnou smrčtinu až po lužní les.

Jedno z posledních rašelinišť vrchovištního typu v horské oblasti Radhošských Beskyd je na Gruni ve Starých Hamrech v nadmořské výšce 780 m n. m. Společenstvo patří ke svazu Sphagnion medii Kästn. et Flöss. 1933. Floristicky je lokalita cenná výskytem ohrožených a zvláště chráněných druhů. Má tedy velký význam z hlediska zachování genofondu. Vedle běžných vřesovcovitých keřů borůvky (*Vaccinium myrtillus*) a brusinky (*Vaccinium vitis-idaea*) zde roste klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*), jejíž tenké a dlouhé kmínky leží téměř neviditelně na povrchu rašeliniště. Mokrému prostředí jsou dobře přizpůsobeni četní zástupci rodu *Carex* (ostrice rusá - *Carex flava*, o. ježatá - *C. exinata*, o. obecná - *C. nigra*, o. zobánkatá - *C. rostrata*, o. prosová - *C. panicea*, o. bledavá - *C. pallescens*). Mezi nápadné traviny, kterým se na Podgruni daří patří suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), po odkvětu nápadný chomáčkem bílých chlupů. Stále vzácnějším rašelinným druhem je masožravá rosnatka okrouhlostá (*Drosera rotundifolia*), která se nedostatek N, P, K na rašeliništi řeší lapáním hmyzu. Ze vstavačovitých zde najdeme vstavač májový (*Dactylorhiza majalis*) a vstavač Fuch-

Rosnatka okrouhlostá patří mezi silně ohrožené druhy rostlin v České republice